

Metoda Badania

Panek, Tomasz; Czapinski, Janusz; Kotowska, Irena E.

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Panek, T., Czapinski, J., & Kotowska, I. E. (2015). Metoda Badania. *Contemporary Economics*, 7(Spec. Issue), 30-39.
<https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.96>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more Information see:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

SOCIAL DIAGNOSIS 2013

OBJECTIVE AND SUBJECTIVE QUALITY OF LIFE IN POLAND

DIAGNOZA SPOŁECZNA 2013

WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA POLAKÓW

Edited by:

Janusz Czapiński

Tomasz Panek

Raport Diagnoza Społeczna 2013 finansowany przez:

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCIMINISTERSTWO
PRACY I POLITYKI
SPOŁECZNEJCentrum
Rozwoju
Zasobów
LudzkichUNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

upc

Narodowy Bank Polski

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego
22.08.2013

Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki

CONTEMPORARY ECONOMICS

ABSTRACTED/INDEXED:

- ABI/INFORM Complete (ProQuest)
- ABI/INFORM Global (ProQuest)
- Academic OneFile (GALE Science in Context)
- Business & Company Profiles (GALE Science in Context)
- Business and Economics Theory Collection (GALE Science in Context)
- Cabell's Directories
- Central and Eastern European Online Library
- CEJSH
- Directory of Open Access Journals (DOAJ)
- Directory of Research Journal Indexing (DRJI)
- EBSCO
- ECONIS
- EconLit
- EconPapers
- EconStor (EconBiz)
- GENAMICS JournalSeek
- General Business File ASAP (GALE Science in Context)
- Google Scholar
- GREENR - Gale Resource on the Environment, Energy and Natural Resources (GALE Science in Context)
- IDEAS
- IndexCopernicus
- Infotrac Custom Journals (GALE Science in Context)
- International Business (GALE Science in Context)
- Library of Congress (USA)
- Ministry of Science and Higher Education list of scored journals (**rating score 9 pts**)
- ProQuest Central
- ProQuest Research Library
- Research Papers in Economics (RePEc)
- Scirus
- SCOPUS
- Social Science Research Network
- The British Library
- The Central European Journal of Social Sciences and Humanities
- The International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)/ProQuest
- Ulrichsweb
- WorldCat
- Zetoc

Editor in Chief:

Henryk Król

Deputy Editor in Chief

Piotr Szczepankowski

Editorial Manager

Marcin W. Staniewski

Stat Editor

Henryk Rosłaniec

Language Editor

Mariëtte E. Botha

Technical Editors

Karol Kowalczyk

Tomasz Szopiński

Associate Editors

Zenon Biniek

Wiesław Dębski

Witold Jakóbiak

Witold Małecki

Danuta Mliczewska

Włodzimierz Rembisz

Grażyna Rytelewska

Maria Sierpińska

Tadeusz Szumlicz

Ryszard Wilczyński

EDITORIAL BOARD:

Nur Adiana Hiau Abdullah (Malaysia)

Icek Ajzen (USA)

Damodaran Appukuttan Nair (India)

Hrabrin Bachev (Bulgaria)

Richard Blundell (Great Britain)

Constantin A. Bob (Romania)

Udo Broll (Germany)

Tanja Broz (Croatia)

Jelena Budak (Croatia)

Barbara Czarniawska (Sweden)

Didar Erdiņ (Bulgaria)

József Fogarasi (Romania)

Nicolai Juul Foss (Denmark)

Bruno S. Frey (Switzerland)

Masahiko Gemma (Japan)

Srećko Goić (Croatia)

Kjell Åge Gotvassli (Norway)

Adriana Grigorescu (Romania)

Oliver D. Hart (USA)

Roman Horvath (Czech Republic)

Shelby D. Hunt (USA)

Zoran Ivanovic (Croatia)

Søren Johansen (Denmark)

Sten Jönsson (Sweden)

Judit Karsai (Hungary)

Elko Kleinschmidt (Canada)

Monika Kostera (Sweden)

Stephen F. LeRoy (USA)

Csaba Lentner (Hungary)

Lena Malešević Perović (Croatia)

Víctor Martínez Reyes (USA)

Eric Maskin (USA)

Igor Matunović (Croatia)

Ieva Meidute (Lithuania)

Fatmir Memaj (Albania)

Garabed Minassian (Bulgaria)

Anayo Nkamnebe (Nigeria)

Harald Oberhofer (Austria)

Boris Podobnik (Croatia)

Nina Pološki Vokić (Croatia)

Rossitsa Rangelova (Bulgaria)

Assaf Razin (USA)

Sanda Renko (Croatia)

Richard Roll (USA)

Steven Rosefelde (USA)

Yochanan Shachmurove (USA)

Andrei Shleifer (USA)

Eduardo Schwartz (USA)

Mirosław Skibniewski (USA)

Stanley F. Slater (USA)

Lenka Slavíková (Czech Republic)

Joel Sobel (USA)

Jasminka Sohinger (Croatia)

Miemie Struwig (South Africa)

Guido Tabellini (Italy)

Masahiro Taguchi (Japan)

Josip Tica (Croatia)

Joachim Wagner (Germany)

John Whalley (Canada)

Gary Wong (China)

The original version: on-line journal

ADDRESS OF EDITORS:

CONTEMPORARY ECONOMICS, University of Finance and Management in Warsaw, 01-030 Warszawa, 55 Pawia Str., room 211,

phone: (22) 536 54 54 | e-mail: editorial@ce.vizja.pl | www.ce.vizja.pl

PUBLISHER: Vizja Press & IT, 01 – 029 Warszawa, 60 Dzielna Str.

phone/fax: (22) 536 54 68 | e-mail: vizja@vizja.pl | www.vizja.net.pl

All articles published in the quarterly are subject to double-blind peer reviews

ISSN: 2084-0845

3. Metoda badania

Tomasz Panek, Janusz Czapiński, Irena E. Kotowska

3.1. Schemat, procedura i przebieg badania

Projekt badawczy *Diagnoza Społeczna* jest wspólnym przedsięwzięciem naukowym członków *Rady Monitoringu Społecznego*. Koncepcję badania i jego logistykę opracowała *Rada Monitoringu Społecznego*. Analizę danych przeprowadzają i raporty przygotowują członkowie *Rady* przy współpracy z grupą ekspertów.

Badanie ma charakter panelowy. W kolejnych jego rundach uczestniczą wszystkie dostępne gospodarstwa domowe z poprzednich rund oraz gospodarstwa z nowej reprezentatywnej próby. Do tej pory zrealizowano siedem rund badania: w 2000, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011 i 2013 r.

W badaniu zastosowano dwa kwestionariusze (Aneks 1). Pierwszy z nich stanowi źródło informacji o składzie i warunkach życia gospodarstw domowych i wypełniany jest przez ankietera w czasie wywiadu z przedstawicielem gospodarstwa domowego najlepiej zorientowanym w sytuacji gospodarstwa i jego członków. Kwestionariusz ten dostarcza danych na temat struktury i warunków życia gospodarstwa domowego oraz na temat demograficzno-społecznej charakterystyki poszczególnych jego członków. Drugi kwestionariusz, przeznaczony do indywidualnego samowypełnienia przez wszystkich dostępnych członków badanego gospodarstwa domowego, którzy ukończyli 16 lat, służy do zdobycia informacji o jakości życia poszczególnych osób.

Badanie terenowe przeprowadzane jest w każdej rundzie w marcu lub kwietniu przez zawodowych ankietów GUS. Nadzór nad przebiegiem badania ankietowego sprawuje od strony organizacyjnej Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Polskim Towarzystwie Statystycznym.

3.2. Schemat doboru próby do badania i zasady jej ważenia

W pierwszej rundzie badania, przeprowadzonej w marcu 2000 r., uczestniczyło 3005³ gospodarstw domowych z 10002 członkami, a spośród nich w badaniu indywidualnym wszystkie dostępne osoby, które ukończyły 16 lat w liczbie 6614.

Druga runda badania, przeprowadzona w marcu 2003 r., objęła 3961 gospodarstw (w tym 2396 z pierwszej rundy – 79,7 proc.) liczące łącznie 13693 członków oraz 9587 osób w wieku 16 i więcej lat wypełniających ankietę indywidualną (w tym odpowiednio: 8180 – 81,8 proc. i 4719 – 71,3 proc. z pierwszej rundy badania oraz – odpowiednio - 458 i 202 nowe osoby, które przybyły w gospodarstwach badanych w 2000 r.).

W trzeciej rundzie badania, zrealizowanej w marcu 2005 r. założono, że obserwacją zostaną objęte wszystkie gospodarstwa domowe uczestniczące w rundzie drugiej panelu oraz wszystkie gospodarstwa domowe, do których przenieśli się członkowie gospodarstw domowych, należących do wyjściowej próby panelowej, czyli powstające na skutek podziału wyjściowej panelowej próby gospodarstw⁴. Postanowiono także zbadać ankietą indywidualną wszystkich ich członków, którzy urodzili się nie później niż w marcu 1990 r. W efekcie do bazy danych wprowadzono 3113 gospodarstw domowych, które brały udział w drugiej rundzie (78,6 proc. gospodarstw z drugiej rundy). W bazie danych znalazły się informacje o 9939 członkach gospodarstw, o których mieliśmy informacje z roku 2003 (72,6 proc. osób z drugiej rundy), o 537 nowych członkach tych gospodarstw oraz o 6388 respondentach indywidualnych, którzy wypełnili ankietę w 2003 r. (66, 6 proc. wszystkich indywidualnych respondentów z drugiej rundy) i 231 nowych indywidualnych respondentach z gospodarstw badanych w 2003 r. (głównie były to osoby, które ukończyły 16 lat między drugą i trzecią rundą). Dodatkowo do badania zdecydowano się włączyć 900 nowych gospodarstw domowych i ich członków. W celu osiągnięcia założonej liczebności 900 nowych gospodarstw domowych w trzeciej fazie panelu wylosowano uzupełniającą 900 elementową próbę podstawową oraz jedną próbę rezerwową o tej samej strukturze i liczebnościach. W bazie danych znalazło się 738 nowych gospodarstw z 2351 członkami i 1572 indywidualnymi respondentami. W sumie w bazie danych z rundy trzeciej znalazło się 3851 gospodarstw domowych z 12872 członkami i 8820 indywidualnych respondentów.

W 2007 r. przebadano 5532 gospodarstwa domowe z 18067 członkami i indywidualnie 12645 członków tych gospodarstw w wieku 16 i więcej lat. Z próby 2005 r. udało się zbadać 2760 gospodarstw domowych (71,7 proc.) z 8406 tymi samymi członkami (65,3 proc.) i 5593 tych samych respondentów indywidualnych (63,4 proc.) oraz 109 gospodarstw założonych przez członków gospodarstw domowych badanych w 2005 r. z 294 członkami i 207

³ Wszystkie dane o liczebnościach prób obejmują przypadki, które znalazły się w bazie danych, a nie wszystkie przypadki przebadane; część przebadanych przypadków nie została wprowadzona do bazy danych lub z niej usunięta ze względu na wadliwie wypełnione ankiety lub problemy związane z identyfikacją gospodarstw i respondentów indywidualnych. Wielkości dotyczące liczby gospodarstw i ich członków z poprzednich rund różnią się nieznacznie od tych, które podano w raportach *Diagnoza Społeczna 2000, 2003, 2005, 2007 i 2009*, ponieważ po opublikowaniu tamtych raportów dokonano ponownej weryfikacji baz danych pod kątem identyfikowalności przypadków i spójności logicznej danych, częściowo usuwając, a częściowo przywracając ok. 2,5 proc. badanych jednostek (gospodarstw i osób).

⁴ Definicję panelowej próby gospodarstw domowych przedstawiono w rozdz. 3.2.

indywidualnymi respondentami. W panelowej próbie z 2005 przybyło 883 członków i 452 indywidualnych respondentów. Z wylosowanej do badania w 2007 r. nowej próby 3000 gospodarstw domowych zrealizowano badanie w 2663 z 8822 członkami i 6844 indywidualnymi respondentami w wieku 16 i więcej lat.

W 2009 r. przebadano 12381 gospodarstw domowych z 36778 członkami i indywidualnie 26243 członków tych gospodarstw w wieku 16 i więcej lat. Udało się ponownie dotrzeć do 3686 gospodarstw domowych z próby 2007 r. (66,6 proc.) z 11126 tymi samymi członkami (61,6 proc.) i 7638 tych samych indywidualnych respondentów (60,4 proc.).

W 2011 r. przebadano 12386 gospodarstw domowych z 36753 członkami i indywidualnie 26453 członków tych gospodarstw w wieku 16 i więcej lat. Z próby 2009 r. udało się ponownie dotrzeć do 8504 gospodarstw domowych (68,7 proc.) z 24074 tymi samymi członkami (65,5 proc.) i 16440 tych samych indywidualnych respondentów (62,6 proc.).

W 2013 r. przebadano 12355 gospodarstw domowych z 36293 członkami i indywidualnie 26307 członków tych gospodarstw w wieku 16 i więcej lat. Z próby 2011 r. udało się ponownie dotrzeć do 9137 gospodarstw domowych (73,77 proc.) z 24980 tymi samymi członkami (67,97 proc.) i 18102 tymi samymi indywidualnymi respondentami (68,4 proc.).

Z pierwotnej próby z pierwszej rundy udało się wykonać badania po czternastu latach w 2013 r., w 642 gospodarstwach domowych (21,4 proc.) z 1592 tymi samymi członkami (15,9 proc.) i z udziałem 1041 tych samych indywidualnych respondentów (15,7 proc.).

Łącznie we wszystkich siedmiu rundach przebadano 23804 gospodarstw z 75003 członkami i 56038 indywidualnych respondentów.

Gospodarstwa domowe były wybierane do badań z użyciem losowania warstwowego dwustopniowego. Przed losowaniem gospodarstwa powarstwowano według województw, a następnie w ramach województw według klasy miejscowości zamieszkania, wyróżniając duże miasta (powyżej 100 tys. mieszkańców), małe miasta (poniżej 100 tys. mieszkańców) oraz wieś. Jednostkami losowania pierwszego stopnia w warstwach miejskich w poszczególnych województwach były rejony statystyczne (obejmujące co najmniej 250 mieszkań), a w warstwach wiejskich obwody statyczne. Na drugim stopniu losowano systematycznie po dwa mieszkania z uporządkowanej losowo listy mieszkań, niezależnie wewnątrz każdej z warstw utworzonych na pierwszym stopniu.

W pierwszej fazie badania (2000 r.) zastosowano losowanie tej samej liczby gospodarstw domowych z każdego województwa, aby uzyskać stosunkowo duże liczebności gospodarstw także w województwach o relatywnie niskich liczebnościach gospodarstw domowych. Założono, że oszacowania parametrów dla Polski ogółem będą otrzymywane jako średnie ważone z danych wojewódzkich. W kolejnych sześciu etapach badania (2003, 2005, 2007, 2009, 2011 i 2013 r.) liczebności nowych gospodarstw domowych wylosowanych do próby w poszczególnych województwach były wprost proporcjonalne do udziału liczebności gospodarstw w województwach do liczebności gospodarstw w skali całego kraju, czyli w populacji generalnej. W przypadku odmów gospodarstw domowych uczestnictwa w badaniu podmieniano je gospodarstwami z prób rezerwowych, należącymi do tego samego rejonu statystycznego.

Od 2009 r. ze względu na znaczące zwiększenie nowej próby gospodarstw domowych zwiększono zarówno liczbę warstw jak i liczbę mieszkań losowanych z poszczególnych warstw na drugim stopniu losowania. Jednostkami losowania pierwszego stopnia były obwody spisowe, które losowano z prawdopodobieństwami proporcjonalnymi do liczby znajdujących się w nich mieszkań. W ramach warstw miejskich wyróżniono duże miasta liczące powyżej 100 tys. mieszkańców, średniej wielkości miasta liczące 20-100 tys. mieszkańców oraz małe miasta poniżej 20 tys. mieszkańców. Ponadto w pięciu największych miastach warstwy stanowiły dzielnice. Na drugim stopniu losowano po 3 mieszkania z obwodów spisowych w dużych miastach, po 4 mieszkania z obwodów w średnich miastach oraz po 5 mieszkań z obwodów w najmniejszych miastach. W obwodach wiejskich losowano po 6 mieszkań.

3.2.1. Zasady zdefiniowania próby panelowej

W proponowanym w badaniu podejściu panelowym obserwowana panelowa próba gospodarstw domowych (tj. gospodarstw domowych, które wzięły udział w drugiej rundzie badania) stanowi pewien dynamicznie zmieniający się wycinek populacji polskich gospodarstw domowych. Tym samym przyjęto założenie nieuzupełniania panelowej próby gospodarstw domowych w kolejnych rundach badania, gdy gospodarstwa domowe z panelowej próby ulegają naturalnemu wymarciu lub odmawiają dalszego uczestnictwa w badaniu. Pierwszą z tych sytuacji traktujemy jako naturalne wymieranie części populacji gospodarstw domowych. Natomiast w drugim przypadku, aby ubytki z gospodarstw domowych nie miały wpływu na ocenę dynamiki zmian zjawisk i procesów, proponujemy stosowanie odpowiedniego system ważenia wyników. Jednocześnie do wyjściowej panelowej próby gospodarstw domowych są dołączane w kolejnych rundach badania (począwszy od rundy trzeciej) nowe gospodarstwa domowe, do których przeniesli się członkowie gospodarstw domowych należących do wyjściowej panelowej próby gospodarstw domowych, czyli powstające na skutek podziału wyjściowej panelowej próby gospodarstw.

Dynamiczny sposób traktowania próby panelowej wymaga nie tylko wyjściowego zdefiniowania próby zarówno gospodarstw domowych (tzw. panelowa próba gospodarstw domowych) oraz ich członków (tzw. panelowa próba osób), ale także ustalenia reguł traktowania tych jednostek badania w kolejnych jego rundach. Definicje te znajdują się w Aneksie 2 (zasady zdefiniowania próby panelowej).

3.2.2. Systemy ważenia próby

3.2.2.1. Przesłanki stosowania wag w badaniach panelowych

W badaniu panelowym, opierającym się na próbie obserwowanej w dłuższym okresie, powstają problemy z reprezentatywnością próby i dokładnością wyników, niespotykane w badaniach przekrojowych (Kalton i Brick, 1995; Verma, Betti i Ghellini, 2007). Na skutek długotrwałości badania z próby w kolejnych rundach panelu ubywają jednostki na skutek odmów uczestnictwa w badaniu (gospodarstwa domowe i/lub ich członkowie). Dochodzi także do zmian miejsca zamieszkania gospodarstw domowych i utraty kontaktu z nimi lub rozpadu gospodarstw domowych w trakcie badania. Jednocześnie do próby zostają włączane nowe gospodarstwa, tworzone przez osoby należące do panelowej próby osób. Wreszcie zmianom ulega struktura badanych gospodarstw domowych.

Wszystkie te czynniki powodują zmniejszanie się reprezentatywności próby w kolejnych rundach panelu oraz nieporównywalność prób i opartych o nie wyników pomiędzy kolejnymi rundami panelu.

Jeśli ubytki mają charakter nielosowy i ich częstotliwość zależy od obserwowalnych właściwości badanych jednostek, to systematyczne obciążenia wyników mogą być eliminowane przez odpowiednie ważenie surowych danych z kolejnych rund panelu. Podobnie gospodarstwa domowe włączane do panelowej próby gospodarstw muszą uzyskać odpowiednią wagę, aby nie zachwiać struktury próby.

System wag musi być konstruowany dla każdego etapu badania zarówno dla analiz przekrojowych jak i longitudinalnych. Wagi dla pierwszej rundy panelu (dla początkowej próby) mają na celu przywrócenie w trakcie obliczeń pierwotnej struktury próby, zniekształconej odmowami uczestnictwa w badaniu (odmowami badanych gospodarstw i ich członków). Ważenie w pierwszym etapie badania może mieć także na celu skorygowanie rozkładów cech z próby (tak gospodarstw jak i osób) w oparciu o dane dostępne z niezależnych i wiarygodnych źródeł o rozkładach tych cech dla populacji. Tego typu ważenie eliminuje błędy losowe tkwiące w dobranej próbie.

W kolejnych rundach panelu ważenie ma na celu korygowanie zniekształceń próby powstających na skutek ubytku badanych jednostek (gospodarstw domowych i osób) powodowanych odmowami i utratą kontaktu z nimi oraz włączaniem do próby nowo tworzonych gospodarstw przez osoby należące do panelowej próby osób oraz zmianami struktury badanych gospodarstw. Zmiany powodowane wymieraniem jednostek nie powinny być korygowane, gdyż ubytki tego typu są reprezentatywne dla populacji.

3.2.2.2. Wagi przekrojowe

Uzyskane w badaniu wyniki w celu zachowania ich reprezentatywności w skali kraju oraz dla poszczególnych województw i wyróżnionych klas miejscowości zamieszkania podlegały odpowiedniemu ważeniu.

Waga początkowa gospodarstwa wylosowanego z danej warstwy jest równa odwrotności frakcji wyboru mieszkania, zamieszkiwanego przez to gospodarstwo domowe, w tej warstwie. Wagi początkowe zostały następnie skorygowane ze względu na odmowy gospodarstw domowych uczestnictwa w badaniu, przy jednoczesnym wyczerpaniu prób rezerwowych, lub wzięcia przez nie udziału w badaniu (został zrealizowany kwestionariusz gospodarstwa domowego), lecz nie przeprowadzenia w nich żadnego wywiadu indywidualnego. W celu oszacowania wskaźnika kompletności odpowiedzi próba gospodarstw domowych została podzielona na grupy, ze względu na klasę miejscowości zamieszkania gospodarstwa domowego, przy czym wyróżniono 6 takich klas. Założono, że prawdopodobieństwo kompletności odpowiedzi każdej z klas jest stałe. Innymi słowy zaobserwowany wewnątrz danej klasy wskaźnik kompletności odpowiedzi stanowi oszacowanie wskaźnika kompletności odpowiedzi dla każdego gospodarstwa należącego do tej klasy.

Skorygowane wagi początkowe gospodarstw domowych zostały obliczone dla poszczególnych miejscowości zamieszkania poprzez podzielenie ich wag początkowych przez odpowiednie wskaźniki kompletności odpowiedzi dla tych miejscowości zamieszkania.

W kolejnym etapie dokonano kalibracji skorygowanych wag początkowych celem zwiększenia precyzji estymacji, wykorzystując zewnętrzne źródła informacji. Zastosowana w badaniu metoda kalibracji zintegrowanej prowadzi do jednoczesnego szacunku wag dla gospodarstw domowych i ich członków. Wartości zmiennych dotyczące osób są w pierwszym kroku agregowane w ramach poszczególnych gospodarstw domowych poprzez obliczanie wartości ogółem tych zmiennych w ramach gospodarstw (jak na przykład liczba kobiet/mężczyzn w gospodarstwie). Następnie przeprowadzana jest kalibracja na poziomie gospodarstwa wykorzystując zmienne dotyczące gospodarstw oraz zmienne dotyczące osób w formie zagregowanej. Zaletą tej techniki jest zapewnienie zgodności pomiędzy estymacją dotyczącą gospodarstw domowych oraz estymacją dotyczącą osób, gdyż wszyscy członkowie gospodarstw domowych (osoby) otrzymują te same wagi przekrojowe co gospodarstwa, do których należą. W badaniu wykorzystano następujące zmienne kalibracji:

na poziomie gospodarstwa domowego: wielkość gospodarstwa domowego (wyróżniono 4 kategorie wielkości: 1-osobowe, 2-osobowe, 3-osobowe i 4-osobowe), województwo zamieszkania, typ obszaru zamieszkania (obszar wiejski i obszar miejski),

na poziomie osób: płeć, grupa wiekowa (wyróżniono 14 grup wieku: poniżej 16 lat, 16-19 lat, jedenaście pięcioletnich grup, 75 lat i więcej).

Informacje dotyczące zmiennych kalibracji pochodziły z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz z bieżących szacunków demograficznych.

W efekcie zastosowania procedury kalibracji zintegrowanej otrzymano skalibrowane przekrojowe wagi gospodarstw domowych.

W kolejnym kroku skalibrowane wagi przekrojowe podlegają procedurze korekty wag ekstremalnych. Zbyt duże zróżnicowanie wag jest niekorzystne dla wyników estymacji, gdyż zwiększa wariancję estymatorów. Podstawą oceny czy wagę danej zmiennej należy uznać za ekstremalną był szacunek dla każdej ze zmiennych stosunku ilorazu tej wartości skalibrowanej tej zmiennej i średniej z wartości wag wszystkich zmiennych po kalibracji do ilorazu jej wartości przed kalibracją i średniej z wartości wag wszystkich zmiennych przed kalibracją. Jeżeli wartość tego stosunku przekroczyła wartość z przedziału $[0,3; 3]$ odpowiednio ją korygowano (zmniejszano lub zwiększano) aby rozważany stosunek osiągnął bliższą granicę (górną lub dolną) dopuszczalnego przedziału zmienności. W wyniku stosowania procedury obliczania wag ekstremalnych otrzymujemy ostateczne wagi bazowe (tzw. wagi końcowe).

Przedstawiona procedura obliczania wag bazowych jest stosowana oddzielnie dla każdej z prób włączanych do badania w kolejnej rundzie panelu. W końcowej fazie szacunku wag przekrojowych próby pochodzące z kolejnych lat są łączone, a wagi przekrojowe pochodzących z nich gospodarstw domowych i osób poddawane są jednoczesnej kalibracji zintegrowanej, a następnie procedurze obcinania wag ekstremalnych otrzymując końcowe wagi przekrojowe dla danego roku (fazy panelu).

Taki sposób postępowania zapewnił założoną liczebność próby oraz jej reprezentatywność w skali kraju oraz w wyróżnionych przekrojach klasyfikacyjnych.

3.2.2.3. Wagi longitudinalne

Wagi longitudinalne mają za zadanie utrzymanie reprezentatywności próby przez cały okres trwania panelu (Ernst, 1989; Verma, Betti i Ghellini, 2007). Punkt wyjścia dla konstrukcji wag longitudinalnych dla 2013 r. stanowiły przekrojowe wagi ostateczne dla 2011 r.

W badaniu przyjęto jako podstawową regułę postępowania obserwację w kolejnych rundach panelu tej samej wyjściowej panelowej próby osób⁵. Aby zminimalizować wpływ na wyniki porównań w czasie zmniejszania się liczebności próby poprzez wypadanie z niej badanych osób, przekrojowe wagi przypisane tym osobom są odpowiednio korygowane. Opierając się na longitudinalnych wagach osób należących do próby panelowej szacowane są wagi longitudinalne dla osób nienależących do wyjściowej panelowej próby osób.

⁵ Por. rozdz. 3.3.

3.3. Podstawowe pojęcia i klasyfikacje

W badaniu wyróżnione zostały dwa podstawowe typy jednostek: gospodarstwa domowe oraz ich członkowie, którzy ukończyli 16 lat. Badaniu podlegały gospodarstwa jednoosobowe oraz wieloosobowe. Za gospodarstwo domowe jednoosobowe uważa się osobę utrzymującą się samodzielnie, tzn. niełączącą z nikim swoich dochodów, bez względu na to, czy mieszka sama czy też z innymi osobami. Natomiast pod pojęciem gospodarstwa domowego wieloosobowego rozumie się zespół osób mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się. W badaniu zastosowano następujące przekroje klasyfikacyjne gospodarstw domowych:

- grupa społeczno-ekonomiczna wyodrębniona na podstawie głównego źródła utrzymania,
- typ gospodarstwa domowego ustalony na podstawie liczby rodzin i typu rodziny biologicznej,
- klasa miejscowości zamieszkania,
- województwo zamieszkania,
- aktywność ekonomiczna.

Źródło utrzymania gospodarstwa stanowiło podstawę do wyodrębnienia siedmiu podstawowych grup społeczno-ekonomicznych:

- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest dochód z pracy najemnej w sektorze publicznym lub prywatnym, z wykonywania pracy nakładczej oraz na podstawie umów agencyjnych – *gospodarstwa pracowników*,
- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest dochód z gospodarstwa rolnego o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha (łącznie z użytkownikami działek do 1 ha użytków rolnych i właścicielami zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych, jeśli dochód z nich stanowi wyłączne lub główne źródło utrzymania) – *gospodarstwa rolników*,
- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest praca na własny rachunek poza rolnictwem lub wykonywanie wolnego zawodu – *gospodarstwa pracujących na własny rachunek*,
- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest emerytura – *gospodarstwa emerytów*,
- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania jest renta – *gospodarstwa rencistów*,
- gospodarstwa domowe, których wyłącznym lub głównym (przeważającym) źródłem utrzymania są źródła niezarobkowe poza emeryturą lub rentą – *gospodarstwa utrzymujących się z niezarobkowych źródeł*.

Typ gospodarstwa obejmuje następujące kategorie:

- gospodarstwa jednorodzinne: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi (jedno dziecko, dwoje oraz troje i więcej dzieci),
- rodziny niepełne,
- gospodarstwa wielorodzinne,
- gospodarstwa nierodzinne jednoosobowe,
- gospodarstwa nierodzinne wieloosobowe.

W innym podziale:

- gospodarstwa jednorodzinne: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi (jedno dziecko, dwoje oraz troje i więcej dzieci), konkubinaty bez dzieci i konkubinaty z dziećmi,
- rodziny niepełne,
- gospodarstwa wielorodzinne,
- gospodarstwa nierodzinne jednoosobowe,
- gospodarstwa nierodzinne wieloosobowe.

W jeszcze innym podziale:

- gospodarstwa jednorodzinne: małżeństwa bez dzieci, małżeństwa z dziećmi (jedno dziecko, dwoje oraz troje i więcej dzieci), konkubinaty bez dzieci i konkubinaty z dziećmi,
- rodziny niepełne,
- gospodarstwa wielorodzinne bez dzieci i wielorodzinne z dziećmi,
- gospodarstwa nierodzinne jednoosobowe,
- gospodarstwa nierodzinne wieloosobowe.

W ramach typu aktywności ekonomicznej dokonano podziału badanych gospodarstw domowych na gospodarstwa bez bezrobotnych i gospodarstwa z bezrobotnymi.

Klasa miejscowości zamieszkania jest rozpatrywana w przekroju miasto-wieś, z jednoczesnym podziałem ośrodków miejskich ze względu na wielkość: powyżej 500 tys. mieszkańców, 200-500 tys. mieszkańców, 100-200 tys. 20-100 tys. i poniżej 20 tys. Klasyfikacja według klasy miejscowości zamieszkania oraz województwa jest wspólna dla gospodarstw domowych oraz ich członków.

Dodatkowo wyróżniono następujące kryteria klasyfikacji członków gospodarstw domowych:

- płeć,
- wiek,
- poziom wykształcenia,
- poziom dochodów w gospodarstwie na osobę,
- status społeczno-zawodowy,
- niepełnosprawność.

W klasyfikacji ze względu na poziom wykształcenia wyróżniono cztery kategorie:

- podstawowe i niższe,
- zasadnicze zawodowe,
- średnie,
- wyższe i policealne.

W klasyfikacji osób ze względu na poziom dochodów w gospodarstwie wyodrębniono trzy klasy gospodarstw: o dochodach na osobę do pierwszego (dolnego) kwartyła rozkładu dochodów, większych od pierwszego kwartyła i mniejszych od trzeciego kwartyła oraz większych od trzeciego kwartyła.

Wyróżniono następujące kategorie statusu społeczno-zawodowego członków gospodarstw domowych:

- pracownicy sektora publicznego,
- pracownicy sektora prywatnego,
- prywatni przedsiębiorcy bez rolników,
- rolnicy,
- renciści,
- emeryci,
- bezrobotni (zarejestrowani w urzędach pracy lub - w niektórych analizach - wyróżnieni wg kryteriów BAEL),
- uczniowie i studenci,
- inni bierni zawodowo.

3.4. Charakterystyka próby według głównych klasyfikacji

3.4.1. Charakterystyka próby gospodarstw domowych

W tabelach 3.4.1-3.4.3 przedstawiono charakterystykę całej próby gospodarstw domowych i ich członków w najważniejszych przekrojach społeczno-demograficznych po zważeniu za pomocą wagi przekrojowej.

Tabela 3.4.1. Gospodarstwa domowe według grupy społeczno-ekonomicznej i klasy miejscowości zamieszkania

Grupa społeczno-ekonomiczna	Klasa miejscowości zamieszkania					Ogółem		
	Miasta powyżej 500 tys.	Miasta 200-500 tys.	Miasta 100-200 tys.	Miasta 20-100 tys.	Miasta poniżej 20 tys.	Wieś	N	proc.
Pracownicy	1098	778	564	1258	767	1817	1098	50,2
Rolnicy	10	3	4	13	24	551	10	4,8
Pracujący na własny rachunek	112	72	60	124	94	227	112	5,5
Emeryci	462	400	334	863	478	1074	462	28,9
Renciści	49	53	67	185	91	295	49	5,9
Utrzymujący się z niezarobkowych źródeł	73	65	49	120	72	199	73	4,6
Ogółem N	1804	1371	1078	2563	1526	4163	12505	
Ogółem proc.	14,4	11,0	8,6	20,5	12,2	33,3		100,0

Tabela 3.4.2. Gospodarstwa domowe według typu i klasy miejscowości zamieszkania

Typ gospodarstwa	Klasa miejscowości zamieszkania					Ogółem		
	Miasta powyżej 500 tys.	Miasta 200-500 tys.	Miasta 100-200 tys.	Miasta 20-100 tys.	Miasta poniżej 20 tys.	Wieś	N	proc.
Jednorodzinne								
Małżeństwa bez dzieci	305	253	202	513	295	570	2138	17,2
Małżeństwa z 1 dzieckiem	305	227	188	416	282	643	2061	16,6
Małżeństwa z 2 dziećmi	207	171	129	340	211	657	1715	13,8
Małżeństwa z 3 i więcej dziećmi	43	37	39	108	104	442	773	6,2
Konkubiny bez dzieci	86	40	19	54	7	13	219	1,8
Konkubiny z dziećmi	32	18	26	29	19	47	171	1,4
Rodziny niepełne	166	172	143	287	162	483	1413	11,4
Wielorodzinne	40	40	46	145	84	545	900	7,2
Nierodzinne								
Jednoosobowe	562	364	253	576	305	640	562	21,7
Wielosobowe	53	42	30	71	34	119	53	2,8

Tabela 3.4.3. Gospodarstwa domowe według województw i klasy miejscowości zamieszkania

Województwo	Klasa miejscowości zamieszkania					Ogółem		
	Miasta powyżej 500 tys.	Miasta 200-500 tys.	Miasta 100-200 tys.	Miasta 20-100 tys.	Miasta poniżej 20 tys.	Wieś	N	proc.
Dolnośląskie	267	0	102	244	162	257	1032	8,2
Kujawsko-pomorskie	0	219	47	86	106	242	700	5,5
Lubelskie	0	155	0	127	75	330	687	5,4
Lubuskie	0	0	97	62	72	107	338	2,7
Łódzkie	318	0	0	212	62	261	853	6,7
Małopolskie	330	1	33	111	98	458	1031	8,2
Mazowieckie	712	102	44	265	148	539	1810	14,3
Opolskie	0	0	51	73	69	129	322	2,5
Podkarpackie	0	0	51	153	85	313	602	4,8
Podlaskie	0	110	0	85	53	137	385	3,0
Pomorskie	0	258	5	186	89	211	749	5,9
Śląskie	0	310	468	445	99	303	1625	12,9
Świętokrzyskie	0	61	10	70	58	203	402	3,2
Warmińsko-mazurskie	0	1	122	97	88	173	481	3,8
Wielkopolskie	202	0	31	259	161	389	1042	8,2
Zachodniopomorskie	0	162	35	108	105	167	577	4,6

Rozkład gospodarstw według źródła utrzymania jest zbliżony do uzyskiwanego w badaniach budżetów gospodarstw domowych. Gospodarstwa pracowników występowały najczęściej; kolejną co do częstości występowania grupą były gospodarstwa emerytów. Te dwie grupy stanowią łącznie 79,3 proc. badanej próby gospodarstw.

Dwie trzecie gospodarstw zamieszkiwało w miastach, przy czym jedna czwarta w miastach liczących więcej niż 200 tys. mieszkańców. Udział gospodarstw z miast małych i najmniejszych, tzn. liczących 20-100 tys. i poniżej 20 tys. mieszkańców wynosił odpowiednio 20,4 i 12,2 proc.

Wśród gospodarstw zbadanych w 2013 r. 68,4 proc. tworzonych jest przez jedną rodzinę. Istotna różnica między wsią i miastem dotyczy gospodarstw wielorodzinnych, których jest nieproporcjonalnie wiele na wsi, i gospodarstw nierodzinnych jednoosobowych, których na wsi jest nieproporcjonalnie mało.

Najliczniej są reprezentowane gospodarstwa z województwa mazowieckiego i śląskiego (odpowiednio 14,3 i 12,7 proc. ogółu gospodarstw), następnie z województw wielkopolskiego, dolnośląskiego, małopolskiego i łódzkiego.

3.4.2. Charakterystyka próby członków gospodarstw domowych

Wśród 36670 członków badanych gospodarstw w próbie zważonej kobiety stanowiły 51,7 proc. Ponad jedna trzecia kobiet i mężczyzn (40,2 proc.) zamieszkiwała na wsi (tabela. 3.4.4). Co piąta kobieta i co piąty mężczyzna byli w wieku niemobilnym (45-59 lat), udział kobiet i mężczyzn w wieku 60 lat i więcej wyniósł odpowiednio 24 i 17,6 proc. Udział dzieci i młodzieży w wieku do 24 lat nie przekraczał 30 proc. w skali całego kraju.

Istotną charakterystyką członków gospodarstw domowych jest poziom wykształcenia. Zauważalne zmiany, jakie nastąpiły w ciągu czterech ostatnich lat, dotyczą osób z najniższą oraz najwyższą kategorią wykształcenia. Zmniejszył się wyraźnie udział respondentów z wykształceniem co najwyżej podstawowym a wzrósł odsetek osób z wykształceniem policealnym i wyższym, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn. Utrzymały się różnice w strukturze wykształcenia według płci. Wykształceniem nieprzekraczającym zasadniczego zawodowego charakteryzuje się 48,5 proc. członków badanych gospodarstw domowych (43,6 proc. kobiet i 53,8 proc. mężczyzn) (w 2009 r. 53,0 proc. ogółem, 48,4 proc. kobiet i 58,1 proc. mężczyzn), ale znacznie rzadziej są to osoby z wykształceniem co najwyżej podstawowym. Osoby z wykształceniem wyższym i policealnym stanowią obecnie 22,1 proc. (25,9 proc. kobiet i 17,9 proc. mężczyzn), podczas gdy w 2009 r. było takich osób ogółem 18,5 proc.

Tylko 41,3 proc. (37,7 proc. w 2009 r.) ogółu zbadanych stanowiły osoby będące pracownikami najemnymi, prywatnymi przedsiębiorcami lub rolnikami. Udział rencistów i emerytów wyniósł 22,9 proc. (23,7 proc. w 2009 r.), mniejsza niż cztery i dwa lata temu jest frakcja studentów i uczniów (16,3 proc. wobec ponad 20 proc. w poprzednich latach). Udział osób bezrobotnych wzrósł do poziomu 6,1, również innych biernych zawodowo wzrósł niemal do poziomu z 2009 r. (13,6 proc. i 13,9 w 2009 r.).

Obok formalnego wykształcenia istotnym czynnikiem decydującym o szansach na rynku pracy są inne umiejętności, które można określić mianem cywilizacyjnych, np. prawo jazdy, znajomość języków obcych czy umiejętność pracy na komputerze. W badaniu z 2013 r., podobnie jak w trzech poprzednich edycjach, pytano o te umiejętności, przy czym pominiemy tutaj kwestię możliwości posługiwania się komputerem, bowiem jest ona rozpatrywana odrębnie w ramach analiz dotyczących rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

Prawem jazdy legitymuje się 49,7 proc. członków gospodarstw (o prawie 3 p.p.⁶ więcej niż dwa lata temu), niemal o 2/3 więcej mężczyzn niż kobiet (tabela 3.4.5). Największy odsetek osób zna czynnie język angielski (18,8 proc.), na drugim miejscu jest niemiecki (7,2 proc). Na trzecim miejscu znalazł się j. rosyjski, który czynnie zna 6,0 proc. W stosunku do 2011 r. wzrosła znajomość tylko nieco języka angielskiego; znajomość czynna pozostałych języków spadła. Nieznacznie wzrosła w stosunku do 2011 r. liczba internautów (o 2,5 p.p.).

Stosunkowo najslabsze zróżnicowanie odsetka respondentów posiadających daną umiejętność według rozważanych cech demograficzno-społecznych (z wyjątkiem płci i poziomu wykształcenia) dotyczy prawa jazdy. Znajomość języków różni się wyraźnie w wyodrębnionych grupach respondentów. W miarę wzrostu wykształcenia i dochodu na osobę zwiększa się także udział osób znających języki obce. Odsetek osób znających języki obce spada wraz ze zmniejszaniem się klasy miejscowości, jest zdecydowanie najmniejszy wśród mieszkańców wsi. Rolnicy, emeryci, renciści i inni bierni zawodowo odbiegają znacząco *in minus* pod względem znajomości języków obcych od osób pracujących poza rolnictwem.

Znajomość j. angielskiego jest w największych miastach ponad dwukrotnie częstsza niż na wsi. Wyróżniają się też pod tym względem in plus woj. mazowieckie, pomorskie i podlaskie, a in minus woj. lubuskie i warmińsko-mazurskie. Znajomość j. niemieckiego jest najpowszechniejsza w województwach zachodnich (przoduje woj. opolskie) i pomorskim. Język rosyjski jest najbardziej popularny w woj. podlaskim.

Odsetek internautów najsilniej różnicuje poziom wykształcenie, wiek i zamożność gospodarstwa domowego. Najbardziej wzrósł procent internautów w grupie osób w wieku 35-64 lata oraz wśród pracowników najemnych i rolników.

⁶ p.p. oznacza punkty procentowe

Tabela 3.4.4. Ludność w gospodarstwach domowych według cech demograficzno-społecznych⁷

Cechy demograficzno-społeczne	Kobiety			Mężczyźni			Ogółem		
	proc. 2013	proc. 2011	proc. 2009	proc. 2013	proc. 2011	proc. 2009	proc. 2013	proc. 2011	proc. 2009
Wiek									
Do 24 lat	26,0	27,8	29,1	29,1	31,0	32,5	27,5	29,3	30,7
25-34	16,0	15,4	15,3	17,3	17,1	16,6	16,6	16,2	15,9
35-44	13,5	12,5	12,3	14,8	13,8	13,5	14,2	13,1	12,8
45-59	20,6	21,9	22,3	21,2	22,2	22,6	20,9	22,0	22,4
60-64	6,9	6,0	4,9	6,3	5,4	4,4	6,6	5,7	4,7
65 lat i więcej	17,1	16,4	16,1	11,3	10,6	10,4	14,3	13,6	13,4
Miejsce zamieszkania									
Miasta ponad 500tys.	12,4	12,1	12,0	11,4	10,8	10,7	11,9	11,5	11,4
Miasta 200-500 tys.	9,5	9,8	10,4	9,1	9,3	9,8	9,3	9,6	10,1
Miasta 100-200 tys.	8,2	7,7	7,2	7,6	7,3	6,9	7,9	7,5	7,1
Miasta 20-100 tys.	19,1	19,3	18,9	18,6	19,0	18,6	18,8	19,1	18,8
Miasta poniżej 20 tys.	11,8	12,6	12,4	12,1	13,0	12,8	11,9	12,8	12,6
Wieś	39,1	38,5	39,1	41,3	40,6	41,0	40,2	39,5	40,1
Województwo									
Dolnośląskie	7,6	7,5	7,6	7,5	7,4	7,4	7,5	7,5	7,5
Kujawsko-pomorskie	5,5	5,4	5,4	5,6	5,3	5,4	5,5	5,4	5,4
Lubelskie	5,5	5,6	5,6	5,5	5,7	5,7	5,5	5,7	5,7
Lubuskie	2,6	2,5	2,6	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Łódzkie	6,6	6,7	6,8	6,4	6,5	6,6	6,5	6,6	6,7
Małopolskie	8,8	8,4	8,5	8,7	8,5	8,5	8,7	8,5	8,5
Mazowieckie	13,8	13,5	13,5	13,6	13,4	13,3	13,7	13,5	13,4
Opolskie	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Podkarpackie	5,5	5,5	5,5	5,6	5,6	5,6	5,5	5,6	5,5
Podlaskie	3,1	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1	3,1	3,2
Pomorskie	6,1	5,9	5,9	6,1	5,9	5,9	6,1	5,9	5,9
Śląskie	12,1	12,4	12,3	11,9	12,3	12,3	12,0	12,4	12,3
Świętokrzyskie	3,3	3,5	3,4	3,3	3,5	3,5	3,3	3,5	3,4
Warmińsko-mazurskie	3,7	3,8	3,7	3,8	3,9	3,8	3,8	3,8	3,8
Wielkopolskie	8,9	9,1	8,9	9,0	9,1	9,0	8,9	9,1	9,0
Zachodniopomorskie	4,4	4,4	4,5	4,5	4,4	4,5	4,4	4,4	4,5
Wykształcenie									
Podstawowe i niższe	20,3	22,4	24,2	16,0	17,8	19,7	18,3	20,2	22,0
Zasadnicze zaw./gimnazjum	23,3	23,1	24,2	37,8	37,9	38,4	30,2	30,2	31,0
Średnie ogólnokształcące	30,4	31,0	30,0	28,3	27,3	26,9	29,4	29,2	28,5
Wyższe i policealne	25,9	23,5	21,7	17,9	17,0	15,1	22,1	20,4	18,5
Status społeczno-zawodowy									
Pracownicy sekt. publicznego.	12,4	11,3	12,1	9,1	9,4	9,7	10,8	10,4	10,9
Pracownicy sekt. prywatnego	17,7	15,6	14,5	27,4	25,4	23,8	22,4	20,3	19,0
Prywatni przedsiębiorcy	2,4	2,1	1,9	5,4	5,4	5,2	3,9	3,7	3,5
Rolnicy	3,6	2,4	2,4	4,8	3,9	4,4	4,2	3,1	3,4
Renciści	6,4	6,7	7,3	5,0	5,1	5,7	5,7	5,9	6,6
Emeryci	20,1	20,0	20,2	13,8	13,8	13,7	17,1	17,0	17,1
Uczniowie i studenci	16,0	21,2	19,9	16,6	21,9	21,7	16,3	21,5	20,8
Bezrobotni	6,3	5,8	5,2	6,0	4,9	4,4	6,1	5,4	4,8
Inni bierni zawodowo	15,1	15,0	16,3	11,9	10,2	11,4	13,6	12,7	13,9
Ogółem N*	2009	19244		17534			36778		
	2011	19268		17475			36753		
	2013	18974		17596			36670		
Ogółem proc.	2009	51,9		48,2					
	2011	51,9		48,1					
	2013	51,7		48,3					

⁷ W tabeli podano wielkości ważne (z wyjątkiem wiersza Ogółem N, gdzie podano wielkości nieważone); rozkład ze względu na wykształcenie tylko dla osób powyżej 12 r. życia. W kilkunastu przypadkach nieoznaczona była w kwestionariuszu płeć członka gospodarstwa domowego.

Tabela 3.4.5. Ludność w gospodarstwach domowych mających prawo jazdy i znających języki obce w 2011 i 2013 r. według cech demograficzno-społecznych⁸

Cechy demograficzno-społeczne	(proc.)									
	Prawo jazdy		Znajomość języka (czynna)						Korzystanie z internetu	
			angielski		niemiecki		rosyjski			
	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011
Ogółem	49,7	47,0	18,8	18,4	7,2	8,0	6,0	6,5	61,8	59,3
Płeć										
Mężczyźni	62,2	60,1	18,2	18,4	7,1	8,1	5,5	6,2	63,3	60,9
Kobiety	38,0	34,8	19,3	18,3	7,3	7,8	6,5	6,9	60,5	58,9
Wiek										
do 24 lat	17,6	17,1	28,4	29,9	10,7	12,7	1,5	1,8	96,5	93,3
25-34 lata	75,7	73,9	39,2	36,5	10,5	11,2	3,7	4,7	88,5	86,3
35-44 lata	75,8	73,0	19,4	14,8	5,7	5,6	7,7	9,0	82,4	76,6
45-59 lat	62,8	60,1	6,6	5,8	4,9	4,4	10,6	11,4	55,0	51,0
60-64 lata	51,1	49,0	2,6	3,2	2,2	2,3	8,9	9,6	35,4	30,2
65 i więcej lat	35,6	32,3	2,1	2,1	3,9	4,3	7,4	7,2	14,4	12,2
Miejsce zamieszkania										
Miasta ponad 500 tys.	56,1	54,0	33,4	31,5	8,6	8,4	9,5	10,0	79,1	75,6
Miasta 200-500 tys.	52,3	48,9	24,9	25,1	7,0	8,4	7,8	7,6	72,1	71,1
Miasta 100-200 tys.	49,2	44,7	24,2	21,2	9,1	8,4	6,7	8,3	69,4	65,2
Miasta 20-100 tys.	48,5	46,9	18,3	19,2	8,4	9,1	6,2	6,5	64,0	63,3
Miasta < 20 tys.	49,7	46,9	16,0	15,2	7,1	8,0	6,3	6,2	62,2	58,9
Wieś	47,8	44,9	13,2	13,1	5,9	7,1	4,3	5,1	50,9	47,4
Województwo										
Dolnośląskie	49,1	46,8	17,0	17,3	10,0	10,8	4,8	6,8	64,4	61,5
Kujawsko-pomorskie	46,2	42,8	16,7	16,7	5,6	7,9	6,4	6,5	61,4	58,0
Lubelskie	49,7	45,5	17,3	16,3	5,3	6,6	9,1	8,8	57,3	57,9
Lubuskie	46,3	45,4	13,5	11,5	6,9	8,3	5,6	5,8	63,9	70,6
Łódzkie	48,8	46,8	18,0	14,3	7,3	6,3	3,7	3,9	59,5	56,4
Małopolskie	49,2	46,9	19,7	20,8	6,6	8,0	6,1	6,1	63,1	59,9
Mazowieckie	52,1	50,1	22,9	23,1	5,5	6,4	6,9	8,4	64,0	60,0
Opolskie	52,5	45,7	15,3	18,0	15,6	16,3	7,2	7,8	61,1	58,0
Podkarpackie	48,2	47,4	17,0	16,0	5,9	6,6	3,3	4,0	58,9	55,6
Podlaskie	53,2	47,8	22,2	21,2	6,6	7,3	13,7	17,3	60,4	59,0
Pomorskie	47,8	46,5	22,2	22,1	8,9	10,4	6,0	6,9	67,6	63,3
Śląskie	50,1	47,1	19,8	19,5	7,2	7,8	6,0	5,0	63,7	62,9
Świętokrzyskie	48,3	44,8	15,5	15,5	5,3	6,5	3,4	4,5	52,6	50,0
Warmińsko-mazurskie	46,4	43,1	14,3	16,4	5,8	5,3	5,7	5,6	56,6	48,8
Wielkopolskie	54,6	51,4	18,1	16,2	8,9	7,7	5,0	5,2	60,9	59,1
Zachodniopomorskie	45,0	41,7	18,8	17,3	7,4	10,1	5,7	6,6	61,7	59,9
Wykształcenie										
Podstawowe i niższe	17,7	16,9	9,3	10,1	4,7	4,9	1,9	2,2	14,2	15,2
Zasadnicze/gimnazjum	52,4	50,4	10,7	12,3	6,1	7,7	4,4	4,8	52,0	50,9
Średnie	68,5	66,3	19,2	19,3	8,2	9,1	8,0	8,5	72,5	69,5
Wyższe i policealne	82,0	79,4	45,2	43,3	13,8	14,6	12,9	15,4	90,9	88,7
Dochód na jedną osobę										
Dolny kwartył	35,2	32,1	11,3	10,5	4,7	5,3	3,9	3,7	46,2	43,2
2 kwartył	44,3	42,0	14,4	15,2	5,4	6,5	4,6	5,7	52,3	50,9
3 kwartył	53,0	50,9	19,2	18,4	7,8	8,6	6,0	6,6	63,9	60,6
Górny kwartył	65,5	64,0	30,0	29,9	10,5	11,7	9,8	10,9	82,3	80,3
Status społeczno-zawodowy										
Sektor publiczny	76,3	74,3	26,4	23,6	8,7	8,1	11,2	13,0	87,1	83,3
Sektor prywatny	76,6	73,4	25,8	20,8	8,3	7,6	6,4	7,0	81,1	75,9
Prywatni przedsiębiorcy	91,7	91,5	27,3	22,9	11,2	11,2	9,0	10,0	87,8	85,5
Rolnicy	74,9	76,6	4,6	2,6	2,3	3,3	6,1	7,2	42,1	37,1
Renciści	33,4	34,1	6,5	2,0	3,6	3,4	6,2	6,2	26,9	26,8
Emeryci	41,6	39,8	2,4	2,6	3,6	3,9	8,2	9,0	22,7	20,8
Uczniowie i studenci	16,7	18,5	37,8	37,8	14,5	15,5	2,1	2,4	98,5	96,8
Bezrobotni	51,2	49,1	15,7	17,5	5,8	7,6	4,6	5,7	63,8	62,3
Inni bierni zawodowo	20,5	25,0	7,7	9,1	2,5	3,7	2,7	3,6	55,2	55,8

⁸ W tabeli podano wielkości ważone.